

IZDAVANJE IZVRŠNIH NAREĐENJA ZA RUŠENJE I ZA ZATVARANJE PROLAZA U MINSKIM POLJIMA

Vizija eventualnog rata predočava sliku iscrpljujućih sukoba uz upotrebu nuklearnog oružja i masovne tehnike, sa razdvojenim frontovima i brojnim operativnim pravcima bez većeg kontinuiteta, sa jedinicama koje su razdvojene nebranim međuprostorima. Agresor će nastojati da u početnom periodu rata, masovnom upotrebom brzih oklopnih jedinica, atomskih udara i vertikalnog manevra, te stvorenom prevlasti u vazduhu, što pre razbije branioca, dezorganizuje ga, što dublje prodre na njegovu teritoriju i dokopa se ključnih operativno-strategijskih čvorova i tačaka.

Baš u takvim borbenim situacijama branilac će, u nizu obimnih mera aktivne i pasivne odbrane (fortifikacijskog uređenja zemljišta, organizacije sistema vatre po celoj dubini napadnute teritorije i postrojavanja borbenog poretka jedinica), kao jedan od vrlo važnih zadataka, preduzeti i masovno zaprečavanje u celoj zoni (rejonu) odbrane. U sklopu ovog zadatka postavlja se značajno pitanje: kako organizovati zaprečavanje u toku izvođenja pokretnih borbenih dejstava i koji starešina i kada, s obzirom na tok borbe, ima pravo da izda izvršno naređenje za rušenje i za zatvaranje prolaza u minskim poljima.

Ovde će se izneti jedno mišljenje o tome, inače do sada nedovoljno rasvetljenom i nepotpuno regulisanom problemu.

Izdavanje izvršnih naređenja za rušenje. U sklopu masovnog zaprečavanja, pored toga što se postavljaju i izgrađuju razne fortifikacijske i minsko-eksplozivne prepreke, prema nastaloj borbenoj situaciji ruše se i deonice puteva i mnogi drugi objekti u zoni odbrane jedinice koja se postepeno izvlači ispod neprijateljskog udara, s ciljem da se neprijatelj zadrži. Ukoliko u pokretnoj odbrani dođe do proboja onih položaja branioca, čijim bi zauzimanjem napadač ugrozio i narušio ceo sistem odbrane, pored ostalih preduzetih mera za slamanje neprijateljskog napada, ruše se putevi (kao i objekti na njima — mostovi i propusti) na pravcima kojima napadač prodire. Zatim se ruše tuneli, vodene brane, aerodromi, pristaništa, privredni objekti itd., koji mogu biti

i ranije (pre početka ratnih operacija) pripremljeni za rušenje ili se pripremaju u toku izvođenja borbenih dejstava. Rušenje se obavlja prema potrebi i po naređenju određenog starešine.

Kad se u odbrambenim borbenim dejstvima pojavi potreba da se ruši neki objekat (put, most, propust, tunel, vodena brana, aerodrom, pristanište, neki privredni objekat i sl.) mora se, pre svega, proceniti njegova važnost i za branioca (u kojoj meri taj objekt služi odbrani ili treba da posluži u slučaju da se pređe u napad), i za napadača (koliko mu može koristiti za brže nastupanje, za oslonac, za snabdevanje, itd.), i na osnovu svestrane procene oceni celishodnost tog rušenja. Kad se već donese odluka, samo rušenje zavisiće od više elemenata: pripremljenosti objekta za rušenje, raspoloživog vremena i jačine jedinice koja treba da izvrši taj zadatak.

Putevi i objekti na njima su za napadača veoma značajni; to su osnovni objekti koje bi on mogao koristiti da ubrza i poveća svoj tempo napada, pa će pokušati da po svaku cenu spreči masovno rušenje pojedinih deonica puta i objekata na njoj. Utoliko i rušenje dobija veći značaj.

Priprema za rušenje pojedinih deonica puta i objekata organizuju i sprovode inžinjerijske jedinice koje su za taj zadatak određene, a samo rušenje izvršavaju grupe za zaprečavanje po naređenjima pretpostavljenog starešine ili samoinicijativno (u krajnje nejasnoj situaciji), što će zavistiti od konkretne borbene situacije. Ovde se sada pojavljuje osnovni problem: ko i kada je nadležan i ima pravo da izda izvršno naređenje za rušenje.

Za rušenje pojedinih deonica puta kao i manjih objekata na njima (propusti, mostovi do 20 m i tuneli do 50 m dužine) najlogičnije bi bilo da naređenje izdaje komandant jedinice koja se na tom pravcu brani i postepeno povlači i odstupa. Konkretno, ako se povlači pešadijski puk¹, onda će komandant tog puka izdati izvršno naređenje za rušenje puta i manjih objekata na njemu svojoj grupi za zaprečavanje, a rušenje će se obaviti kada odstupi, odnosno kada se povuče zaštitnica jedinice koja se povlači.

Za rušenje većih i važnijih objekata na putevima kao što su: armirano-betonski, drveni i gvozdeni mostovi sa većim brojem raspona, zatim vijadukti, tuneli duži od 50 m i drugi objekti od velikog značaja za saobraćaj i kretanje jedinica, čijim bi se rušenjem stvorila znatna prepreka za napadača, izvršno naređenje jedinici koja vrši rušenje trebalo bi da izda komandant pešadijske (oklopne) divizije i viši starešina, i to samo u slučaju kad pretil opasnost da put ili objekat na njemu padne u ruke napadaču.

U izuzetnim slučajevima za rušenje ovih objekata izvršno naređenje mogao bi da izda komandant pešadijskog puka (brigade) i to kada je

¹ Mislim da će se u odbrani jednog pravca, na kome bi postojali ovi manji objekti, najčešće naći pešadijski puk, ređe bataljon, a četa skoro nikad.

njegova jedinica u zaštitnici divizije (korpusa), i kada je iz njenog sastava grupa za zaprečavanje a nema veze sa pretpostavljenom komandom. U tom slučaju komandant puka (brigade) primoran je da donosi odluku o rušenju ovih objekata, jer to od njega zahteva i konkretna borbena situacija kako objekat ne bi pao neoštećen u ruke neprijatelju.

U izuzetnim slučajevima, u posebno složenoj borbenoj situaciji, izvršno naređenje za rušenje deonica puta i objekata na njima (mostova, propusta, tunela i vijadukata) mogao bi da izda i starešina inženjerske jedinice koja izvršava rušenje. Međutim, on će takvu odluku donositi samo u izuzetno kritičnoj situaciji i to: kada su glavne snage branioca odstupile a napadač je probio front zaštitnih jedinica i preti opasnost da zauzme neoštećen objekat na putu ili put; zatim, kad su sve braniočeve jedinice odstupile i povukle se na nove položaje, napadač brzo nastupa a sa pretpostavljenom komandom nema veze ili bi njeno uspostavljanje zahtevalo toliko vremena da bi napadač mogao da posedne neoštećen objekat; i, kada dobije prethodno naređenje i odobrenje od pretpostavljenog starešine da po izvlačenju poslednjih zaštitnih delova (kao i u slučaju da napadač probije njihovu odbrambenu liniju) može da izvrši rušenje puta i veštačkih objekata na njima. (Ovo bi bilo rušenje objekta po ranije dogovorenom naređenju i uslovljenoj situaciji). Samo u ovim slučajevima mislim da bi starešina inženjerske jedinice mogao da izda izvršno naređenje, a da ne dobije novo naređenje.

Međutim, kod rušenja objekata po ranije dogovorenom naređenju mogu da nastupe takve posledice za branioca, da pretrpi veće gubitke zbog porušenog objekta nego da je pao neprijatelju u ruke neoštećen.²

² Evo dva primera.

U toku nemačkog nastupanja preko Ukrajine 1941. godine sovjetske jedinice su na svim rekama pružale — negde jači, a negde slabiji — otpor. Na Dnjepru su organizovale jači otpor; kod jednog mosta su uspostavile solidan mostobran. Most je bio pripremljen za rušenje ranije, a momenat rušenja je bio uslovljen »ugrožavanjem izvršenja zadatka«. U jednom napadu nemačke snage su uspele da probiju mostobran i da se približe mostu. Izvršilac rušenja, inženjerski starešina, nije bio u stanju da potpuno sagleda situaciju i pravilno proceni opravdanost rušenja mosta, pa smatrajući da mu je »ugroženo izvršenje zadatka«, donosi odluku za rušenje i most ruši. U isto vreme Crvena armija izvršava protivnapad i uz krajnje napore odbacuje Nemce na polazni položaj ispred svog protivnapada. Ali, most je bio porušen. Posledica je bila da je čitav mostobranski ešelon bio odsečen od redovnog snabdevanja, a moral kod vojnika znatno opao, jer su iza leđa imali srušen most, a ispred sebe jake nemačke snage koje su svakog časa mogle preći u napad i mostobranski ešelon naterati u Dnjeper. Epilog: presudom ratnog suda izvršilac rušenja osuđen je na smrt.

U toku završnih operacija na zapadnom frontu, februara 1945. godine, saveznički front se poklapao sa granicama Nemačke prema Francuskoj, Belgiji i Holandiji. Da bi se ubrzao slom hitlerovske armije bilo je potrebno što pre zauzeti Rur, srce nemačke industrije. No, ispred ove oblasti nalaze se dve jake prepreke: Zigfridova linija i Rajna. Angloamerikanci su planirali da operaciju zauzimanja Rurske oblasti izvedu u dve faze: u prvoj da savladaju Zigfridovu liniju i izbiju na Rajnu, a u drugoj da forsiraju Rajnu i opkole Rur. Na reci je bilo 27 mostova, ali na njih se nije računalo, jer se smatralo da će ih Nemci pravovremeno poru-

Pravo za izdavanje izvršnih naređenja za rušenje vodenih brana i rečnih obala, sa ciljem da se poplavi deo teritorije, trebalo bi da pripadne komandantu armije i višim starešinama. Pošto se ovaj način zaprečavanja može izuzetno da primeni, jer se radi o potpunom uništenju jednog rejonu, plavljenje će se vršiti tek kad je neprijatelj, pošto je ovladao rejonima koje je moguće poplaviti, u njima koncentrisao svoje snage, pa je izvesno da će mu se naneti gubici u ljudstvu i materijalnim sredstvima. Brane će porušiti jedinica koja se brani i postepeno povlači. Pri tom treba voditi računa da plavljenje bude celishodno i da ne nastanu štetne posledice za jedinice branioca kada ponovo posednu poplavljenju teritoriju.

Ako se uzme u obzir da je već u prošlom ratu napadač uspevao, naravno uz znatne teškoće, da plovnim sredstvima savlada poplavljenju zemljište, te gledajući današnji razvoj sredstava za brzo savlađivanje vodenih prepreka, postavlja se pitanje: da li je opravdano i celishodno rušiti brane. Uzmimo, na primer, Zvorničku hidrocentralu. Ako se njena brana poruši bila bi poplavljenju sva Mačva i deo Posavine do Beograda. Da li bi se isplatilo ovo rušenje kad bi bujica za nekoliko dana, dok bi trajalo pražnjenje jezera, poplavila čitava naselja zajedno sa Zvornikom, Loznicom, Janjom, Bijeljinom, Sremskom Mitrovićom, Šapcem itd., a verovatno bi uništila jednu do dve — u krajnjem slučaju tri neprijateljske divizije koje bi bile raspoređene na prostoru od Zvornika do Šapca. Kod ovako velikih objekata moraju se sagledati sve štetne posledice, pa tek onda donositi odluka o njihovom rušenju.

Izvršno naređenje za rušenje postrojenja na aerodromima i pista za sletanje i poletanje aviona izdaje komandant avio-jedinice — puka i viši, a rušenje izvršavaju inženjerske jedinice u sastavu vazduhoplovnih snaga.

Rušenje pristaništa i morskih obala spada u nadležnost priobalnih jedinica, te će izvršno naređenje izdavati starešina odgovoran za njihovu bezbednost.

šiti. Međutim, u toku prve faze napada jedna tenkovska divizija Angloamerikana neočekivano je uspela da probije Zigfridovu liniju, brzo izbije na Rajnu i ugrozi rušenje Ludendorfovog mosta kod Remagena. Komandir inženjerske jedinice, koja je pripremala most za rušenje, nije smatrao da mu pretil ikakva opasnost i da je »ugroženo« izvršenje njegovog zadatka, pošto je znao da se na mostobranu nalazi jedan čitav nemački armijski korpus. Ali kada su tenkovi izbili u neposredni rejon mosta, izvršiocu rušenja je već bilo kasno da bilo šta ozbiljnije preduzme; uspeo je samo da na jednom rasponu ošteti nekoliko mosnica i Angloamerikanci su zauzeli skoro neoštećen most, što je za njih predstavljalo vanredan i neočekivan uspeh. Ajzenhauer je odmah naredio da se obe faze napada spoje u jednu i zauzeti most danonoćno koristi za prebacivanje glavnih snaga određenih za opkoljavanje Rurske oblasti. Trećeg dana oštećeni raspon je pao u vodu, ali su saveznici već bili zauzeli obale Rajne, podigli pontonske mostove i na onostranoj obali obezbedili prostran mostobran — sve zahvaljujući zauzetom mostu. Epilog: obuhvat Rura izvršen je mesec dana pre nego što je planirano, izbegnute su velike ljudske i materijalne žrtve, neminovne pri forsiranju velike i dobro branjene reke kao što je to bila Rajna.

Očigledni primeri koji pokazuju kakve sve posledice mogu nastupiti kad se naređenje za rušenje sprovodi bez dobre procene situacije.

Za rušenje privrednih objekata i javnih ustanova izvršno naređenje izdaje Vrhovna komanda oružanih snaga, a zadatak izvršavaju inženjerske jedinice koje su za to određene. Privredni objekti se ruše u krajnjoj nuždi, kad ih je pri povlačenju nemoguće evakuisati, a neprijatelj bi mogao da koristi njihov proizvodni potencijal. Ako se operativnim planom VK predviđa da će se teritorija na kojoj se nalaze ti objekti napustiti za kraće vreme i da će je operativne jedinice povratiti, tada se oni neće rušiti, a može se predvideti samo njihova delimična evakuacija ili kvarenje (oštećenje).

Očigledno, izdavanje izvršnih naređenja za rušenje pojedinih objekata vrlo je delikatan i odgovoran zadatak, te će i starešine, prema nadležnosti i stepenu komandovanja, pre donošenja izvršnog naređenja za rušenje, morati prethodno dobro da procene da li je objekat celishodno rušiti ili ne, a svoju odluku će donositi u skladu sa konkretnom borbenom situacijom.

Izdavanje izvršnih naređenja za zatvaranje prolaza u minskim poljima. Slična pitanja se postavljaju i oko izdavanja izvršnih naređenja za zatvaranje prolaza u minskim poljima: ko, kada i u kojoj borbenoj situaciji izdaje izvršno naređenje.

U budućem ratu sistem minskih polja će se, u odnosu na drugi svetski rat, mnogostruko povećati. Mine raznih vrsta i tipova su jedno od osnovnih sredstava za zaustavljanje oklopnih i pešadijskih jedinica neprijatelja. One se postavljaju pojedinačno, grupno i u sistemu minskih polja, koje može biti dirigovano.

Već se razrađuju, a kod velikih sila su i gotove koncepcije o nuklearnim minskim poljima. U najnovije vreme je poznato da NATO — pakt (konkretno SAD i Zapadna Nemačka) želi da postavi polja nuklearnih mina prema socijalističkim zemljama i tako stvori atomski zaprečni pojas prema istoku. Reagovanje Varšavskog pakta na ovu zamisao NATO-a poznato je jer bi posledice, ako bi se aktivirala i samo jedna atomska mina, bile nedogledne.

Pri utvrđivanju položaja minska polja se postavljaju ispred prednjeg kraja, kao i po celoj dubini odbrambenog pojasa (zone). U sklopu postavljenih minskih polja po dubini odbrane ostavljaju se prolazi koji se obeležavaju ili se ostavlja nekoliko vojnika koji obavljaju kontrolno-zaštitnu službu (KSZ). Prolazi služe za nesmetan saobraćaj po frontu i dubini odbrambenog položaja (zone) i za manevar jedinica u toku izvođenja odbrane. Ostavljaju se i u nekim minskim poljima ispred prednjeg kraja odbrane, ali se tako obeležavaju da ih neprijatelj ne može otkriti. (Najbolje je da se obeležavaju fosfornim mačijim okom, okrenutim u našu stranu.) Ovi prolazi služe za povlačenje prednjeg odreda i borbenog osiguranja, kao i izviđačkim delovima za odlazak na zadatak i povratak.

Teško je konkretno odgovoriti ko izdaje izvršno naređenje za zatvaranje prolaza u minskim poljima, jer to zavisi od jedinice koja se brani na pravcu gde se nalazi prolaz, od tempa nastupanja neprijatelja, te da li postoji veza sa pretpostavljenim starešinom.

Najlogičnije bi bilo da izvršno naređenje za zatvaranje prolaza u minskom polju ispred prednjeg kraja izdaje komandant pešadijskog puka ili divizije pošto se utvrdi da će neprijatelj preduzeti opšti napad; naređenje se izdaje kada se povuku prednji odredi i borbeno osiguranje. A za zatvaranje prolaza po dubini odbrane mislim da bi izvršno naređenje trebalo da izda komandant pešadijskog puka (brigade) i divizije u svom rejonu — zoni odbrane potčinjenim jedinicama na čijem se pravcu odstupanja nalaze prolazi. Prolaze bi zatvarale jedinice kada se kroz njih izvuku.

Komandant bi mogao da izdavanje izvršnog naređenja prepusti i komandantu bataljona ili komandiru čete, no to samo onda kada ne bi bio u mogućnosti da izda prethodno naređenje, a preti opasnost da neprijatelj zauzme prolaze pre nego što se zatvore minama.

I za rušenje i za zatvaranje prolaza smatram da pravo izdavanja izvršnih naređenja u osnovi spada u nadležnost komandanta puka i viših starešina, a u izuzetno kritičnim borbenim situacijama izvršno naređenje može da izda i komandant bataljona, pa i komandir čete.

Načini i sredstva za izdavanje izvršnih naređenja. Postoji više načina na koji se mogu izdati izvršna naređenja za rušenje objekata koji su prethodno pripremljeni za rušenje i dovedeni u treći stepen pripravnosti, kao i za zatvaranje prolaza u minskim poljima. To su: tehničkim sredstvima veze, ugovorenim signalom, kurirom (oficirom za vezu) i naređenjem kojim se unapred određuje dan i čas rušenja (na osnovu procene vremena koje stoji na raspolaganju a koje zavisi od tempa nastupanja neprijatelja).

Od tehničkih sredstava veze najčešće će se koristiti radio-stanica za izdavanje izvršnog naređenja jedinici i to po unapred ugovorenoj šifri (na primer: komandant divizije u zoni svoje odbrane ima 5 objekata za rušenje i 3 prolaza za zatvaranje; svim objektima i prolazima daće odgovarajuće šifre — ime gde se objekat nalazi). Izvršno naređenje može se izdavati i putem otvorene šifre i to kad neprijatelj više ne može da preduzme protivmere.

Telefonom će se izvršno naređenje za rušenje ređe izdavati (prvenstveno na kraća odstojanja), jer uvek neće biti mogućnosti da se uspostavi veza sa jedinicom koja izvršava zadatak na rušenju. No, pri zatvaranju prolaza u minskim poljima, naročito ispred prednjeg kraja odbrane (a i po dubini), komandirima i komandantima jedinica izvršna naređenja će se izdavati (osim radio-stanicom) i telefonskim putem. Loša strana telefonskog izdavanja naređenja je što usled borbenih dejstava može doći do prekida veze, pa potčinjeni starešina neće moći da na vreme primi naređenje. U takvim slučajevima moraće da se donose samoinicijativna rešenja.

Izdavanje izvršnih naređenja putem raznih signala se primenjuje kada je nemoguće upotrebiti formacijska sredstva veze. Za ovo je nužno da se prethodno sastavi tablica signala. Najčešće će se upotrebljavati serije raketa u boji, no naređenje se može izdavati i drugim sredstvima (npr. paljenjem stoga slame ili sena i sl.).

Izdavanje izvršnih naređenja putem kurira, oficira za vezu i delegata primenjivaće se kada ima dovoljno vremena da određeno lice može na vreme da stigne do objekta koji se ruši ili minskog polja u kojem se zatvara prolaz i da preda pismeno naređenje od pretpostavljenog. Loša strana ovakvog izdavanja naređenja je ta što određeno lice može na putu da bude ubijeno. (Nije redak slučaj da su kuriri u toku NOB-a nailazili na zasede i ginuli u svom borbenom zadatku; zato je na ovakve zadatke najbolje slati po dva i više lica.)

Izdavanje izvršnih naređenja unapred, po prostoru i vremenu, nije najbolje rešenje i kad je god moguće treba ga izbegavati, naročito u savremenim uslovima rata, jer će se situacija tako brzo menjati, da rušenje jednog objekta pre vremena može izazvati štetne posledice za neku jedinicu. Bez razlike što se prethodnim naređenjem može tačno regulisati dan i čas kada objekat treba porušiti, izvršilac rušenja bi trebalo da nastoji da na bilo koji način održava vezu sa pretpostavljenim starešinom i kada se primakne (približi) čas izvršenja, da naknadno traži odobrenje za rušenje. Iskustvo iz drugog svetskog rata je pokazalo da ovakva naređenja ne bi trebalo ni izdavati.³

Koja će se sredstva veze primeniti zavisice od konkretne borbene situacije, načina na koji je određeno održavanje veze između pretpostavljenog starešine i starešine koji izvršava rušenje ili zatvaranje prolaza u minskom polju, te udaljenosti objekta (minskog polja) od komandnog mesta pretpostavljenog starešine. Ipak, osnovno sredstvo veze kojim se izdaju izvršna naređenja, trebalo bi da, kad god je moguće, bude radio-stanica.

³ Za rušenje mostova na Dunavu kod Novog Sada načelnik inžinjerije 1. armije bivše jugoslovenske vojske izdao je naređenje izvršiocu rušenja u Kamenici 11. aprila 1941. u 20.00 časova da poruši mostove 12. aprila u 24.00. Pošto su bile izvršene prethodne pripreme, a postojali su i elaborati za rušenje, izvršilac je do određenog vremena sve pripremio. Ali 12. aprila u 23.30 časova dobio je istovremeno tri poruke: jednu od komandanta rečne flotile kojom ga moli da se za 1 do 2 časa odloži rušenje mostova, jer se Dunavom povlače objekti rečne flotile, te bi srušene konstrukcije mostova sprečile dalje povlačenje; druga poruka je bila od šefa železničke stanice Novi Sad, koji je javljao da se jedan pešadijski puk povlači železnicom iz Sombora i moli da se rušenje takođe odloži za 1 do 2 časa, kako bi kompozicija prešla preko mosta; treću poruku je primio od nekog rodoljuba, koji je telefonski obavestavao da su neke neprijateljske jedinice prešle Dunav na skelskom mestu kod Sremske Kamenice. U takvoj situaciji se našao komandir grupe za rušenje: sa tri istovremene poruke i zahteva, a sa pretpostavljenim nije mogao da uspostavi vezu — otpala je mogućnost da od načelnika inžinjerije traži odloženje rušenja. I komandir GZ tačno u 24.00 12. aprila diže mostove u vazduh, bez obzira što zna da na levoj obali Dunava ostaje kompozicija sa kompletnim ratnim pukom i da svi plovni objekti rečne flotile nisu prošli. Oba mosta su srušena; plovni objekti su izgubljeni, jer zbog porušenih konstrukcija mostova nisu mogli da nastave plovidbu prema Beogradu; pešadijski puk, demoralisan rušenjem mostova, rasturen je dejstvom pete kolone. A kasnije se ustanovilo da su nemačke jedinice, koje su prešle Dunav skelom kod Kamenice, bili manji izviđački delovi. Tako je izvršilac rušenja sa malo više inicijative i smelog vojničkog duha mogao da u potpunosti izvrši zadatak i da spasi plovne objekte i puk. Ovaj primer samo potvrđuje da izdavanje ovakvog naređenja za rušenje treba izbegavati kad je god moguće.

Biće slučajeva da će starešina morati samoinicijativno da donosi odluku za rušenje objekta i za zatvaranje prolaza u minskom polju. Tim više što će razvoj savremenih borbenih sredstava i očekivane brze promene borbene situacije na bojištu često dovoditi do toga da jedinica, određena za izvršenje specijalnih zadataka, neće imati veze sa pretpostavljenom komandom. Tada će starešina te jedinice biti primoran da samoinicijativno donosi odluku i izdaje izvršna naređenja. Ova samoinicijativa zahtevaće od odgovornog starešine da izvanredno poznaje situaciju na bojištu, da je pravilno procenjuje i da izvršno naređenje izdaje u pravi čas, kako sa izdavanjem naređenja ne bi doveo u opasnost sopstvene jedinice koje se još bore ispred objekta preko kojeg treba da pređu; zatim, da izvršno naređenje izdaje tek onda kada je već upotrebio sva raspoloživa sredstva da uspostavi vezu sa pretpostavljenom komandom, a preti opasnost da neporušen objekat padne u ruke neprijatelju ili da zauzme prolaze u minskom polju i kroz njih provede svoj borbeni poredak bez zaustavljanja. U takvim kritičnim borbenim situacijama starešina će samoinicijativno da donosi odluku o izdavanju izvršnog naređenja za rušenje objekta ili za zatvaranje prolaza u minskom polju.

Naravno, ovo je samo slobodna šema-skica o veoma osetljivom pitanju: ko treba i može da u uslovima brzih promena borbene situacije u savremenim uslovima rata izdaje izvršno naređenje za rušenje pojedinih objekata ili za zatvaranje prolaza u minskim poljima.

Potpukovnik
Svetko ŠEVO